

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Κριτική Παιδαγωγική της Ειρήνης: Έρευνα, Θεωρία και Πράξη

Ενότητα 6: Η έρευνα της Κριτικής Παιδαγωγικής της Ειρήνης (με
παραδείγματα)

6.2: Η Έρευνα δράσης με παράδειγμα

Κυριάκος Μπονίδης

Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Έρευνα δράσης: Αναζητώντας εναλλακτικές στην εκπαιδευτική διαδικασία

Ορισμός του J. Elliot

- *«Η έρευνα-δράσης είναι η μελέτη μιας κοινωνικής κατάστασης με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας μέσα σ' αυτή» (Elliot, 1991).*

Χαρακτηριστικά της Έρευνας δράσης

- «[...] η έρευνα δράσης ερμηνεύεται καλύτερα ως μία μορφή εφαρμοσμένης έρευνας που αποσκοπεί στην παραγωγή γνώσης χρήσιμης για τη δράση σε ένα πλαίσιο βελτίωσης της εκπαίδευσης. Μια τέτοια μορφή έρευνας θα είναι ανοικτή στη χρήση μιας μεγάλης ποικιλίας ερευνητικών μεθόδων, συμπεριλαμβανομένων και των μελετών περίπτωσης, που αποσκοπούν στον έλεγχο των συνεπειών των ευρημάτων για τη δράση στις τάξεις και τα σχολεία. Θα είναι συνήθως μία **συνεργατική διαδικασία**, στην οποία δεν θα συμμετέχουν μόνο εκπαιδευτικοί και επαγγελματίες ερευνητές αλλά και άλλοι παράγοντες αλλαγής κι ενδιαφερόμενοι, όπως διοικητικά στελέχη της εκπαίδευσης, σύμβουλοι και μαθητές» (Elliot, 1991).

Ορισμός του S. Kemmis

- «Η έρευνα-δράσης είναι μια μορφή **αυτο-στοχαστικής διερεύνησης** που έχουν αναλάβει οι συμμετέχοντες (συμπεριλαμβανομένων και των εκπαιδευτικών) σε κοινωνικές καταστάσεις **με σκοπό να αλλάξουν τη λογική και τη δικαιοσύνη** που διέπει: α) τις δικές τους κοινωνικές ή εκπαιδευτικές πρακτικές, β) την κατανόηση τους όσον αφορά αυτές τις πρακτικές, γ) τις καταστάσεις όπου εφαρμόζονται αυτές οι πρακτικές» (Kemmis 1983).

Είναι ποιοτική ή ποσοτική η Έρευνα δράσης;

Τεχνικές συλλογής και μέθοδοι ανάλυσης στην Έρευνα δράσης (1/2)

Τεχνικές συλλογής δεδομένων

- Μελέτη περίπτωσης
- Βιογραφική μέθοδος
- Ποιοτική συνέντευξη (μη δομημένη, συζήτηση)
- Ομάδες συζήτησης/εστίασης
- Συμμετοχική παρατήρηση
- Έρευνα δράσης

Τεχνικές συλλογής και μέθοδοι ανάλυσης στην Έρευνα δράσης (2/2)

Μέθοδοι ανάλυσης

- Ερμηνευτική μέθοδος
- Ποιοτική Ανάλυση Περιεχομένου
- (Κριτική) Ανάλυση Λόγου
- Σημειωτική Ανάλυση
- Κοινωνική Σημειωτική, «Γραμματική» του Οπτικού Σχεδιασμού.

Εκπαιδευτική/ παιδαγωγική ποιοτική έρευνα

Ποιοτική παιδαγωγική/εκπαιδευτική έρευνα

Ερμηνευτική έρευνα

Ερείσματα: Ερμηνευτική, Φαινομενολογία, Εθνομεθοδολογία, Συμβολική αλληλεπίδραση, Ερμηνευτική Παιδαγωγική

Κριτική έρευνα

Ερείσματα: Κριτική Θεωρία Σχολής της Φρανκφούρτης, Κριτική Παιδαγωγική

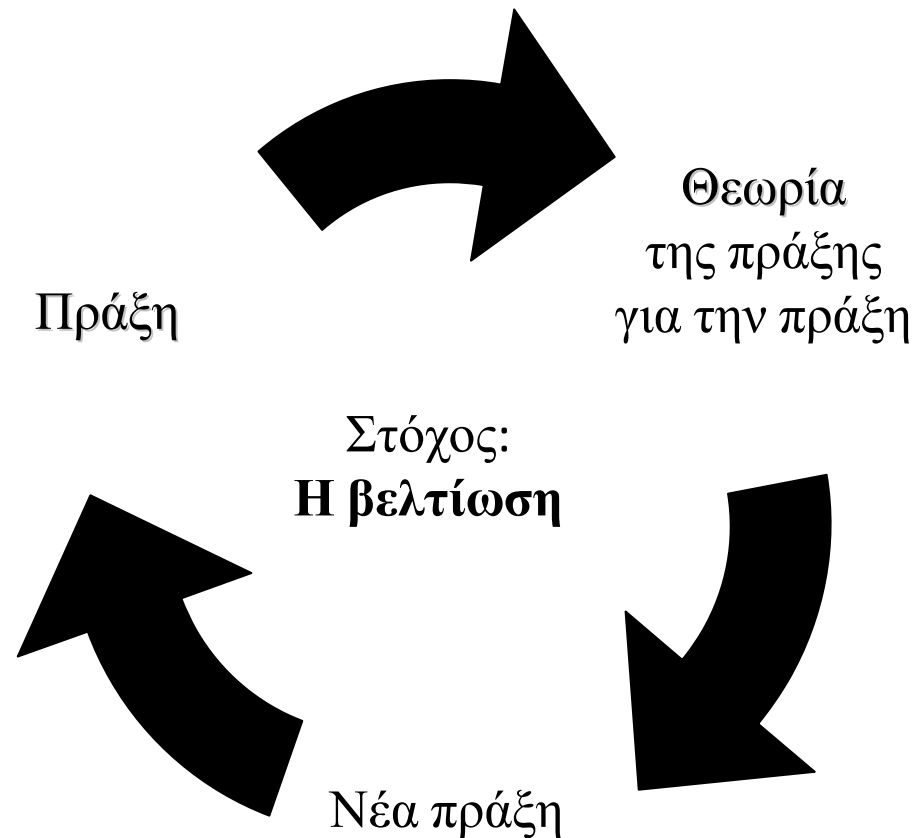
Αποδομιστική έρευνα

Ερείσματα: Μεταμοντερνισμός-μεταδομισμός, «Αποδομιστική» Παιδαγωγική

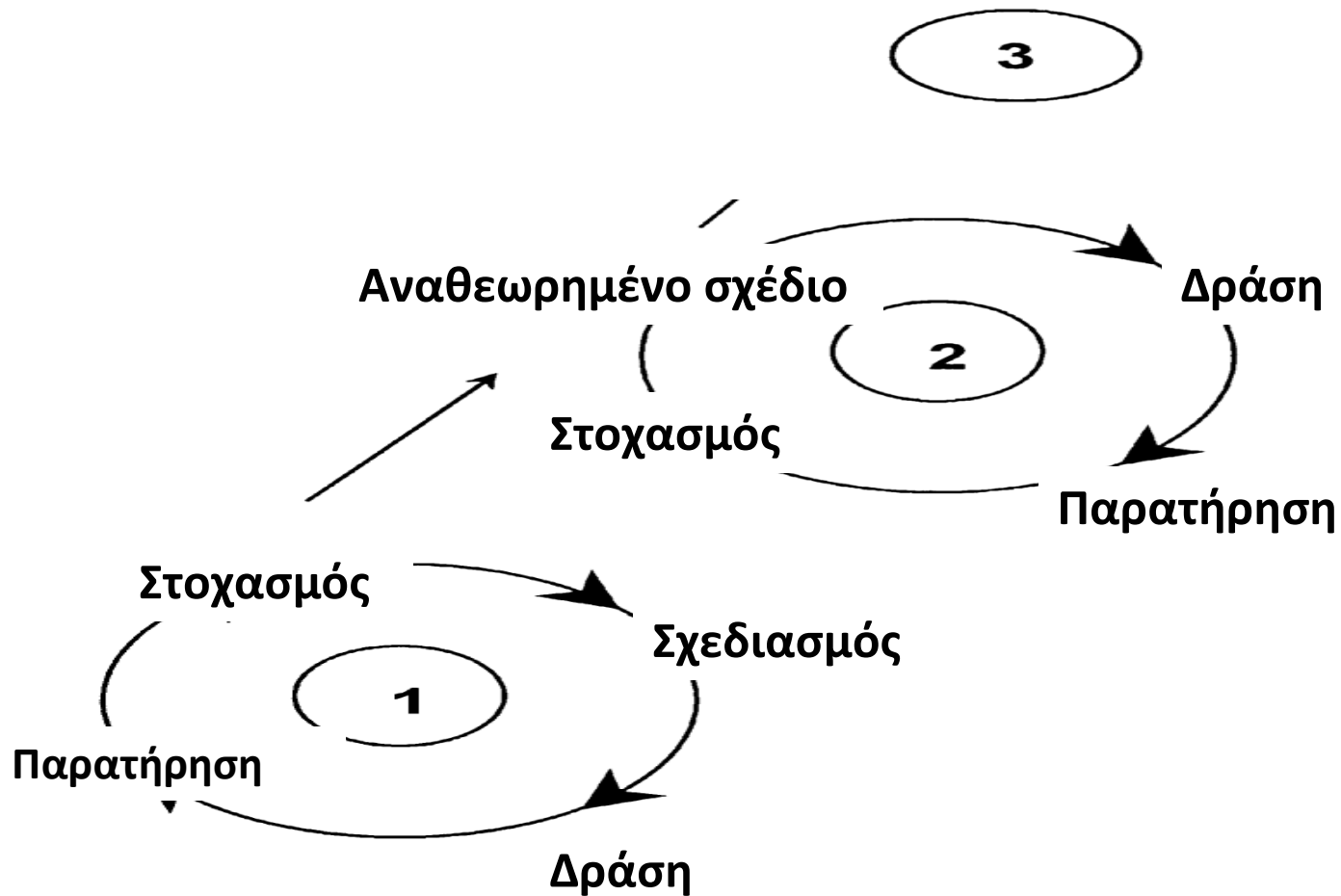
Κριτική-αποδομιστική έρευνα

Ερείσματα: κριτικές θεωρίες: Gramsci, Althusser, Bourdieu, Habermas, Foucault, Derrida, τρίτο φεμινιστικό κίνημα, Queer theory, πολιτισμικές σπουδές, σύγχρονη αφροαμερικανική κριτική, Κριτική της Παιδαγωγικής-Παιδαγωγική ως κριτική

Σχέση θεωρίας και πράξης στην πρακτική Έρευνα δράσης

Το σπινάλ της έρευνας δράσης

Σχεδιάγραμμα 1: Zuber & Skerritt (2001, 15)

Ποιοτική παιδαγωγική/εκπαιδευτική έρευνα

Ερμηνευτική έρευνα

Ερείσματα: Ερμηνευτική, Φαινομενολογία, Εθνομεθοδολογία, Συμβολική αλληλεπίδραση, Ερμηνευτική Παιδαγωγική

Κριτική έρευνα

Ερείσματα: Κριτική Θεωρία Σχολής της Φρανκφούρτης, Κριτική Παιδαγωγική

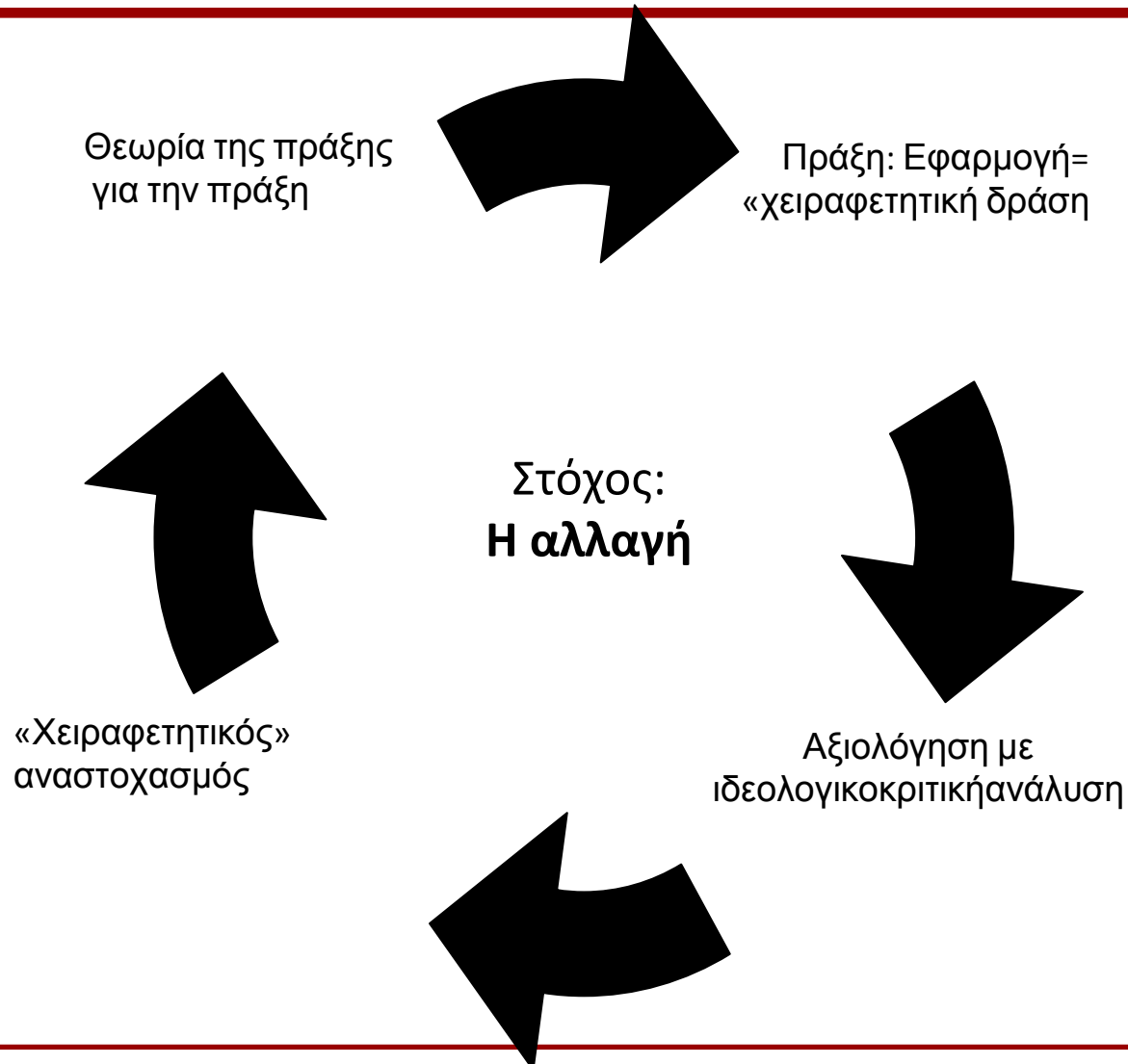
Αποδομιστική έρευνα

Ερείσματα: Μεταμοντερνισμός-μεταδομισμός, «Αποδομιστική» Παιδαγωγική

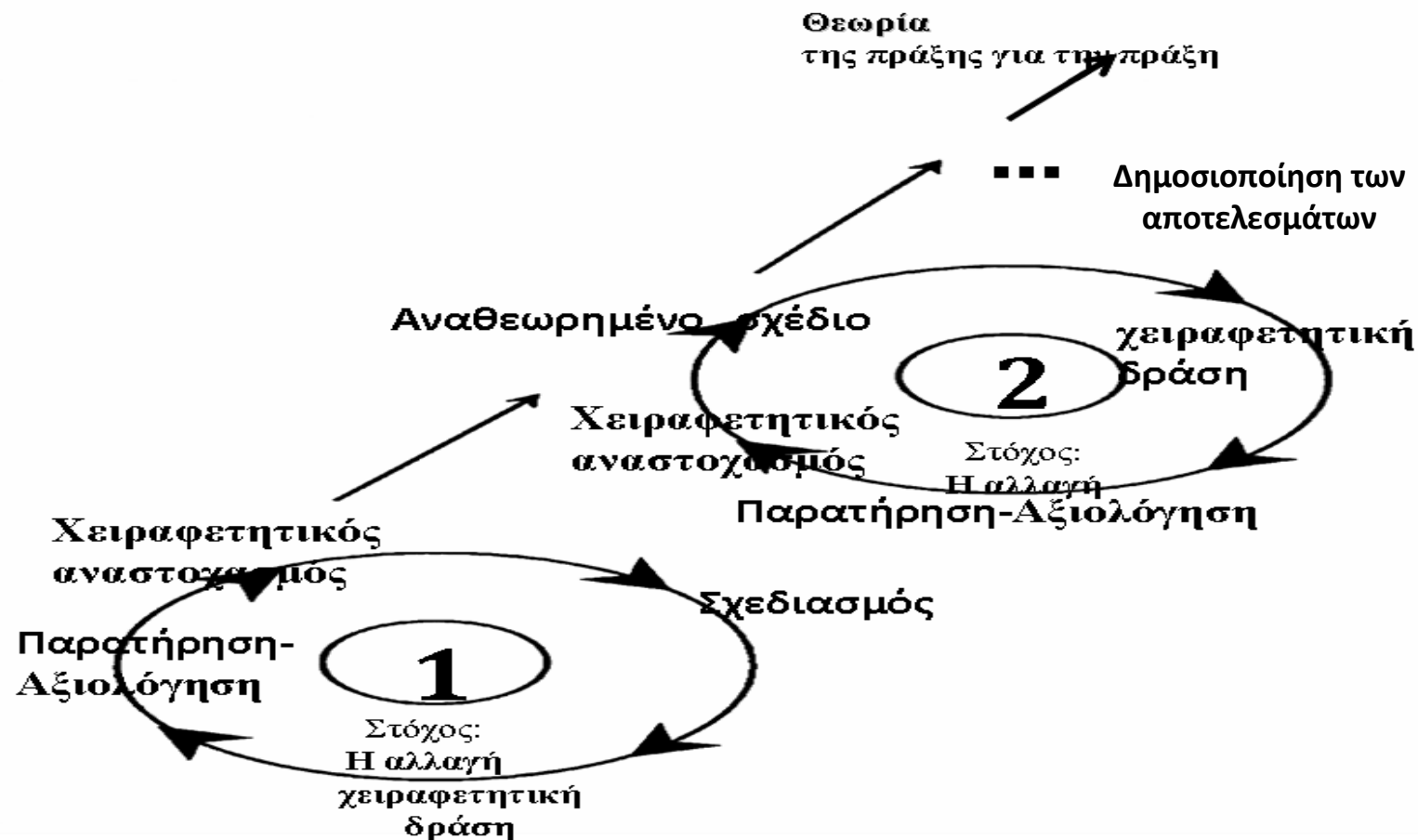
Κριτική-αποδομιστική έρευνα

Ερείσματα: κριτικές θεωρίες: Gramsci, Althusser, Bourdieu, Habermas, Foucault, Derrida, τρίτο φεμινιστικό κίνημα, Queer theory, πολιτισμικές σπουδές, σύγχρονη αφροαμερικανική κριτική, Κριτική της Παιδαγωγικής-Παιδαγωγική ως κριτική

Σχέση θεωρίας και πράξης στη χειραφετητική έρευνα δράσης

Το σπирάλ της χειραφετητικής έρευνας δράσης

Σχεδιάγραμμα 2: Zuber & Skerritt (2001, 15)

Οι στόχοι της έρευνας δράσης

- 1) Ο εντοπισμός, προσδιορισμός και ανάλυση κάποιου συγκεκριμένου εκπαιδευτικού προβλήματος, μέσα σε ένα περιορισμένο τοπικά πραγματικό πλαίσιο (**διαγνωστικός χαρακτήρας**).
- **«Πως μπορώ να επιλύσω το πρόβλημα; Να βελτιώσω ή να αλλάξω την κατάσταση;»**
- 2) Μέσα από μια διαδικασία διορθωτικών τακτικών η επίλυση του προβλήματος (**θεραπευτικός-παραμβατικός χαρακτήρας**).

Η έρευνα δράσης είναι...

- Μια παρέμβαση μικρής κλίμακας στη λειτουργία του αυθεντικού-πραγματικού «κόσμου» και μια κλειστή εξέταση των αποτελεσμάτων αυτής της παρέμβασης.
- Μια μικρής κλίμακας επιτόπια έρευνα με **συμμετοχικό, διαλεκτικό και ισότιμα συνεργατικό χαρακτήρα** ως προς τα εμπλεκόμενα μέλη (εκπαιδευτικοί, συνάδελφοι, ειδικοί ερευνητές-σχολικοί σύμβουλοι, διευκολυντές, κριτικοί φίλοι, φορείς, κ.λπ.).

Επιμέρους αρχές της έρευνας δράσης (1/3)

- Η συμμετοχή των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας στην ερευνητική διαδικασία εγγυάται μια **αυθεντικότερη ανάλυση της εκπαιδευτικής πραγματικότητας**.
- Δίνει τη δυνατότητα **στα άτομα να συνειδητοποιήσουν το ρόλο τους** στην εκπαιδευτική διαδικασία και τις στάσεις τους απέναντι σε αυτήν.
- Δίνει τη δυνατότητα στα άτομα **να αναπτύξουν τις ιδιαίτερες κλίσεις τους, τις ικανότητες και τις δεξιότητες τους**.
- Αποτελεί ένα **ισχυρό μηχανισμό επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών**.
- **«Παράγει» εκπαιδευτική θεωρία, ευκολότερα προσβάσιμη από την εκπαιδευτική κοινότητα.**

Επιμέρους αρχές της έρευνας δράσης (2/3)

- Είναι **δημοκρατική**, γιατί, αφενός, μπορεί να πραγματοποιηθεί από τον καθένα και την καθεμιά, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, κοινωνικού στρώματος και, αφετέρου, οι συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες εκπαιδευτικοί-μαθητές/τριες, κριτικοί φίλοι συνδιαλέγονται επί ίσοις όροις.
- Είναι **κριτική και μετασχηματιστική**.
- **Ενώνει τη θεωρία με την πράξη, την έρευνα με τη δράση.** Αυτό επιτυγχάνεται με την ενεργό συμμετοχή (άμεση ή έμμεση) των εμπλεκόμενων μελών (π.χ. εκπαιδευτικών και πανεπιστημιακών ερευνητών/τριών) στη διαδικασία της έρευνας και την ισότιμη συνεργασία μεταξύ τους.

Επιμέρους αρχές της έρευνας δράσης (3/3)

- **Είναι λειτουργική:** Τα αποτελέσματα της είναι άμεσα εφαρμόσιμα. Διάγνωση ενός συγκεκριμένου πρακτικού προβλήματος, μέσα σε ένα συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο, με συγκεκριμένο στόχο την άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος μέσα σε αυτό το πλαίσιο (απόκτηση συγκεκριμένης γνώσης για τη βελτίωση της τρέχουσας πρακτικής).

Μεθοδολογικά εργαλεία (1/2)

- Μελέτη περίπτωσης.
- Ημερολόγιο.
- Τεκμήρια.
- Βιογραφική μέθοδος.
- Ποιοτική συνέντευξη (μη δομημένη, συζήτηση).
- Ομάδες συζήτησης/εστίασης.

Μεθοδολογικά εργαλεία (2/2)

- Συμμετοχική παρατήρηση.
- Ερμηνευτική μέθοδος.
- Ποιοτική Ανάλυση Περιεχομένου.
- Ιδεολογικοκριτική ανάλυση.
- Ανάλυση λόγου, κριτική ανάλυση λόγου.
- Σημειωτική ανάλυση.
- Κοινωνική σημειωτική, «Γραμματική» του οπτικού σχεδιασμού».

Ο/Η εκπαιδευτικός ως ερευνητής/-τρια (1/2)

- Αναγνωρίζει τις ανάγκες, τις δυνατότητες και υπάρχον δυναμικό των μαθητών και μαθητριών.
- Στοχάζεται αναφορικά με τις επιλογές τους/της, τις αντιλήψεις, τις πρακτικές, το εκπαιδευτικό έργο.
- Θέτει στόχους και έχει τη δυνατότητα να επιλέγει τις καταλληλότερες παιδαγωγικές πρακτικές για την επίτευξή τους (μορφές, μεθόδους, μέσα κ.λπ.).
- Γνωρίζει τα όρια και τις δυνατότητες των παιδαγωγικών πρακτικών που χρησιμοποιεί.

Ο/Η εκπαιδευτικός ως ερευνητής/-τρια (2/2)

- Γνωρίζει και εφαρμόζει τεχνικές ελέγχου του αποτελέσματος των παιδαγωγικών πρακτικών που χρησιμοποιεί.
- Μπορεί να μελετήσει κριτικά τα αποτελέσματα των παιδαγωγικών πρακτικών που χρησιμοποιεί και με βάση τα συμπεράσματά του/της να αλλάζει τις πρακτικές του.
- Μπορεί να παρεμβαίνει διαμορφωτικά, βελτιώνοντας ή αλλάζοντας την εκπαιδευτική διαδικασία.

Παράδειγμα έρευνας δράσης

- Αντικείμενο της έρευνας δράσης ήταν η ιστορική γνώση και η οργάνωση της εθνικής σχολικής γιορτής της 25ης Μαρτίου σε πολυπολιτισμικό σχολείο της Θεσσαλονίκης.

Αφετηρία

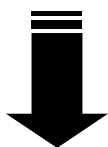
- Συνάντηση εκπαιδευτικού – «κριτικού φίλου».
- Εκπαιδευτικός: *«Έχω αναλάβει τη διοργάνωση της σχολικής γιορτής της 25ης Μαρτίου. Στο σχολείο μου το 60% των παιδιών είναι μεταναστόπουλα. Έχω πρόβλημα και με το μάθημα της Ιστορίας που διδάσκω...».*

Προβληματική κατάσταση

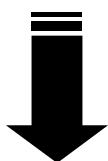
Πρόβλημα;

Έρευνα ;

έρευνα δράσης

Εισαγωγή καινοτομιών στο Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος της Ιστορίας της Γ΄ Γυμνασίου στο συγκεκριμένο τμήμα
Οργάνωση γιορτής

Ερευνητική ομάδα

- Εκπαιδευτικός: γυναίκα, φιλόλογος, απόφοιτος του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας, γύρω στα πενήντα, ριζοσπαστικών αντιλήψεων, παραδοσιακή δασκάλα λόγω ελλιπούς παιδαγωγικής κατάρτισης, αλλά με ενδιαφέρον για αλλαγές.
- Ομάδα από το πανεπιστήμιο ως «κριτικοί φίλοι».

Πορεία ερευνητικής διαδικασίας

- Στοχασμός-Σχεδιασμός-Δράση-Παρατήρηση-Στοχασμός....

1ος Στοχασμός (1/2)

- Μη δομημένη-άτυπη συνέντευξη με την εκπαιδευτικό.

Η εκπαιδευτικός σημειώνει: «Έχω μια καλή τάξη με 28 καλά παιδιά. Οι αλλοδαποί μαθητές μου είναι 14. Τα παιδιά που γεννήθηκαν στην Ελλάδα μιλούν καλά ελληνικά και κάποια είναι καλύτεροι μαθητές και από τα ελληνόπουλα... Το μάθημα της Ιστορίας δεν αρέσει στα περισσότερα παιδιά... βαριούνται... δε διαβάζουν εκτός από λίγα παιδιά... παπαγαλίζουν το βιβλίο για να τους εξετάσω... κάποια μεταναστόπουλα αναφέρονται και στη δική τους ιστορία...

...Δυσκολεύομαι με τη γιορτή, γιατί δε θέλω να την κάνω όπως συνήθως που είναι βαρετή, με αυτά τα εθνικιστικά... και άσε που δεν ξέρω τι να κάνω και με τους αλλοδαπούς μαθητές...».

1ος Στοχασμός (2/2)

«Ναι θέλω και μπορούμε να κάνουμε αλλαγές στην τάξη... η διευθύντρια μας δίνει την άδεια σε συμπάθησε κι εσένα, άσε που θέλει να γίνονται πράγματα στο σχολείο και θα με καλύψει αν χρειαστεί. Κάποιοι συνάδελφοι μπορεί να τα δουν όλα αυτά με κακό μάτι και να σχολιάζουν, αλλά μη σε νοιάζει... Στη γιορτή πρέπει να είμαστε προσεκτικοί, γιατί ο θεολόγος, αλλά κι άλλοι, όπως και κάποιοι γονείς που θέλουν να πάρουν τα παιδιά τους από το σχολείο ή να διώξουμε τα ξένα παιδιά θα με κατασπαράξουν».

Καταγραφή και ανάλυση, περισσότερων παραγόντων, κατά το δυνατόν που σχετίζονται με τις προβληματικές καταστάσεις (1/3)

- Μελέτη των προδιαγραφών του μαθήματος της Ιστορίας στη Γ' Γυμνασίου.
- Μελέτη της συγκεκριμένης σχολικής μονάδας, ελεύθερη συνέντευξη με τη διευθύντρια του σχολείου και με μέλη του συλλόγου των διδασκόντων/ουσών.
- Περιήγηση και φωτογράφιση του σχολικού κτηρίου και των επιμέρους χώρων του.
- Ενημέρωση για τη σχολική ζωή.
- Καταγραφή της διαθέσιμης υλικοτεχνική υποδομής.
- Ανάλυση στοιχείων από τις καρτέλες για το προφίλ των μαθητών και των μαθητριών του συγκεκριμένου τμήματος.
- Ανάλυση των κοινωνικών σχέσεων με κοινωνιομετρικό τεστ.

Καταγραφή και ανάλυση, περισσότερων παραγόντων, κατά το δυνατόν που σχετίζονται με τις προβληματικές καταστάσεις (2/3)

- Συμμετοχική παρατήρηση τριών διδακτικών ενοτήτων (6 ωρών)
-βιντεοσκόπηση
- Ανάλυση της διδασκαλίας από την εκπαιδευτικό και την ομάδα στο πανεπιστήμιο

- Στοχασμός και αναστοχασμός της εκπαιδευτικού-αυστηρή αυτοκριτική: «... τι άγχος που έχω, ξέρετε είναι από την ύλη που έχω να βγάλω..., είμαι καλή όμως... τι λέτε; Σίγουρα μπορώ να κάνω πολλά περισσότερα, αλλά δεν τα ξέρω... Μόνο το βιβλίο δε φτάνει... Όλο εγώ μιλάω. Να φέρνω χάρτες, πηγές και άλλο υλικό! ...αλλά δεν ξέρω πως να κάνω αλλαγές στη διδασκαλία... Πώς να τα κάνω να μην αποστηθίζουν και να δουν τη ιστορία διαφορετικά».

Καταγραφή και ανάλυση, περισσότερων παραγόντων, κατά το δυνατόν που σχετίζονται με τις προβληματικές καταστάσεις (3/3)

Διαρκής βελτίωση της ίδιας στη διδασκαλία.

Ωστόσο:

- Οι μαθητές κυρίως και οι μαθήτριες φαίνεται να βαριούνται και παραεπικοινωνούν.
- Το βιβλίο και η αποστήθισή του στο επίκεντρο.

- «Τι μπορώ να κάνω;»

- Συλλογή και μελέτη σχετικής βιβλιογραφίας (Προγράμματα και βιβλία, διδακτική μεθοδολογία και διαφοροποίηση της σχολικής εργασίας, κοινωνιολογία της τάξης, ο εκπαιδευτικός, σχολικές γιορτές, παρακολούθηση σεμιναρίων στο Πανεπιστήμιο, οργάνωση ενδοσχολικής επιμόρφωσης σε θέματα προγράμματος σπουδών και διαφοροποίησης της σχολικής εργασίας).

1ος Σχεδιασμός

- Σχεδιασμός διαφοροποιημένης διδασκαλίας των επόμενων ενοτήτων (διδακτική μεθοδολογία, στυλ, μέσα διδασκαλίας).
- Σχεδιασμός της γιορτής: Τα παιδιά θα γράψουν τα κείμενα (πεζά, ποιήματα, θεατρικό) στο μάθημα της Ιστορίας και θα τα παρουσιάσουν στη γιορτή. Θα συμμετέχουν όλα τα παιδιά. Μπορούμε να της δώσουμε διαπολιτισμικό περιεχόμενο;

1η Δράση (1/2)

- Διατηρεί ως κύρια κοινωνική μορφή διδασκαλίας τη μετωπική.
- Σε κάποιες περιπτώσεις εισάγει την κατά ζεύγη συνεργασία των μαθητών/τριών και τη σύμπληξη ομάδων εργασίας σύντομης διάρκειας.
- Χρησιμοποιεί το ανακλαστικό διασκόπιο κατά την πραγμάτευση της νέας διδακτικής ενότητας και κατά τον έλεγχο του τεστ αξιολόγησης τον ιστορικό χάρτη, γελοιογραφίες, οπτικά κείμενα και άλλες ιστορικές πηγές.
- Κινείται σε όλη την αίθουσα και παραμένει για αρκετό χρόνο κοντά στους μαθητές/τριες των τελευταίων θρανίων.
- Δίνει περισσότερο χρόνο στους μαθητές/τριες.
- Οι μαθητές/τριες αναζητούν στη βιβλιοθήκη και στο διαδίκτυο και παράγουν δικό τους σχετικό υλικό.

1η Δράση (2/2)

- Οι μαθητές και οι μαθήτριες αναρτούν ζωγραφιές τους και κείμενα στον πίνακα ανακοινώσεων.
- Γίνονται συναντήσεις όλων των συμμετεχόντων και συμμετεχουσών εκτός σχολικού ωραρίου με θέμα την οργάνωση της σχολικής γιορτής.

1η Παρατήρηση (1/2)

- Συνεντεύξεις (ημι-δομημένες ή ελεύθερες) με μαθητές και μαθήτριες.
- Απόψεις και προτάσεις για θέματα σχετικά, αφενός, με τη μαθητική τους ζωή και, αφετέρου, με το μάθημα της Ιστορίας και τις δυνατότητες βελτίωσης της διδασκαλίας του.

1η Παρατήρηση (2/2)

- **Ωστόσο**, η παραεπικοινωνία μεταξύ κάποιων μαθητών/τριών, λιγότερων όμως, συνεχίζεται.

- Συνεντεύξεις (ημι-δομημένες ή ελεύθερες) με μαθητές και μαθήτριες.
- Απόψεις και προτάσεις για θέματα σχετικά, αφενός, με τη μαθητική τους ζωή και, αφετέρου, με το μάθημα της Ιστορίας και τις δυνατότητες βελτίωσης της διδασκαλίας του.

Το ιδεατό για τη μεθόδευση και για τη χρήση των μέσων διδασκαλίας στο μάθημα της Ιστορίας (1/2)

- Οι μαθητές/τριες, στην πλειονότητά τους, επιθυμούν να εργάζονται ομαδικά ή σε κάποιες περιπτώσεις εξατομικευμένα.
- Αναφορικά με το σχολικό τους βιβλίο, το χαρακτηρίζουν δυσνόητο, δεν είναι ικανοποιημένοι/ες από τα θέματα που πραγματεύεται και την αισθητική του και προτείνουν την εισαγωγή νέων θεματικών ενοτήτων (π.χ. οι αλλοδαποί μαθητές και μαθήτριες θέματα της εθνικής τους ιστορίας κατά την ίδια χρονική περίοδο, σύγχρονα ιστορικά γεγονότα, καθημερινή ζωή Ελλήνων και Τούρκων), βελτίωση της δομής του, των εσωτερικών και εξωτερικών χαρακτηριστικών του.
- Κατά τη διδασκαλία θέλουν να χρησιμοποιούν πολλαπλά μέσα: άμεσες και έμμεσες ιστορικές πηγές (εφημερίδες, νόμους, ιστορικούς χάρτες, εγκυκλοπαίδειες) και τη νέα εκπαιδευτική τεχνολογία (τηλεόραση, βίντεο, ανακλαστικό διασκόπιο, slides, Η/Υ- διαδίκτυο, οπτικοί δίσκοι), να ερευνούν την ιστορία του τόπου τους και να επισκέπτονται μουσεία, ιστορικά μνημεία, αρχαιολογικούς χώρους και βιβλιοθήκες.

Το ιδεατό για τη μεθόδευση και για τη χρήση των μέσων διδασκαλίας στο μάθημα της Ιστορίας (2/2)

- Τους προτείνεται ένας κατάλογος ιστορικών θεμάτων που θα ήθελαν να διερευνήσουν και να συνδέσουν με τη γιορτή τους. Δηλώνουν την επιθυμία να μάθουν πως ήταν η Θεσσαλονίκη και πως ζούσαν τα παιδιά στη Θεσσαλονίκη το 19ο αιώνα, αλλά και την ιστορία της χώρας καταγωγής τους κατά την ίδια περίοδο.

- «Πως θα γίνουν όλα αυτά;»

2ος Στοχασμός (1/2)

- «Κοίταξε να δεις ότι τα παιδιά είχαν τις λύσεις και δεν το ήξερα!»
- «Υπάρχει τόση βιβλιογραφία και τόσα πράγματα που μπορώ να κάνω!»
- «Θα κάνουμε και τοπική ιστορία και θα εξετάσουμε και θέματα της δικής τους ιστορίας. Σε ποιες ώρες όμως; ... Πως θα γίνει; Έχω και τα παιδιά μου και το σπίτι. Πότε θα τα προλάβω όλα αυτά... κι ακόμη δεν προχώρησε η γιορτή».
- «Θα τα πιάσω ένα ένα. Πρώτα θα ετοιμάσουμε υλικό στην ώρα του μαθήματος, μετά θα ξεκινήσουμε την τοπική ιστορία και ταυτόχρονα θα ετοιμάζουμε και τη γιορτή».

2ος Στοχασμός (2/2)

- «Αν θέλει να κάνει ένας καθηγητής πράγματα στο σχολείο μπορεί να κάνει πολλά. Έλα όμως που δεν αμειβόμαστε γι αυτά!».
- «Τώρα που μπήκα στο χορό θα χορέψω ...να μην απογοητεύσω τον Μπονίδη, αλλά να κάνω κάτι και για μένα».
- «Πρέπει να αλλάξω τον τρόπο που διδάσκω. Να δω αλλιώς τη δουλειά μου».
- «Να δω τι θα βγάλω από το πρόγραμμά μου, για να τα καταφέρω όσα λέμε να κάνουμε».

2ος Σχεδιασμός

Εισαγωγή καινοτομιών στο πρόγραμμα διδασκαλίας της σχολικής Ιστορίας:

- Εξέταση θεμάτων με **ομαδική σχολική εργασία** από την ιστορία της Αλβανίας, της Γεωργίας, της Ρουμανίας και της Ρωσίας.
- Σχεδιασμός προγράμματος διαδικασίας μιας διδακτικής ενότητας και τοπικής ιστορίας δέκα διδακτικών ωρών με θέμα: «Η πολυπολιτισμική Θεσσαλονίκη του 19ου αιώνα. οι λαοί, ο πολιτισμός τους και η εκπαίδευσή τους».

Δράσεις (1/2)

Διαφοροποίηση της σχολικής εργασίας με:

- Εισαγωγή της ομαδικής διδασκαλίας.
- Ιστορική έρευνα από τα παιδιά.
- Παραγωγή υλικού από τα παιδιά.
- Παρουσίαση της εργασίας τους.
- Χρήση της μεθόδου project (επιτόπια ιστορική έρευνα, περιηγούμενοι/-ες κατά ομάδες στη Θεσσαλονίκη εντός των τειχών, αναζητώντας και φωτογραφίζοντας ιστορικούς χώρους και κτήρια που χρησιμοποιούνταν κατά το 19ο αιώνα και συζητώντας με ανθρώπους που εργάζονται σήμερα σε αυτά).

Δράσεις (2/2)

Διαφοροποίηση της σχολικής εργασίας με:

- Συζήτηση με ιστορικό σχετικά θέματα που είχαν πραγματευθεί.
- Αξιοποίηση στη σχολική γιορτή του υλικού που συνέλεξαν και παρήγαγαν- συγγραφή από φοιτήτρια και λογοτέχνιδα με τη συνεργασία των παιδιών ενός θεατρικού με διαπολιτισμικό περιεχόμενο και δραματοποίησή του.

2η Παρατήρηση

- Βελτίωση της διδασκαλίας,
- Ενδιαφέρον όλων των μαθητών/τριών. Το σχολείο λειτουργεί ως εργαστήριο (αξιοποίηση διαδικτύου, βιβλιοθήκης, ελευθερία των μαθητών και μαθητών κατά τη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας.
- Ενθουσιασμός κατά την οργάνωση της γιορτής.
- Η γιορτή είχε εντελώς νέο περιεχόμενο και είχε ιδιαίτερα θετική αποδοχή από εκπαιδευτικούς, μαθητές/τριες και γονείς.
- Οι μαθητές/τριες προσεγγίζουν διαφορετικά την ιστορία και την ιστορική γνώση.
- Η εκπαιδευτικός γίνεται ιδιαίτερα αγαπητή από τα παιδιά.

3ος Στοχασμός

- Ποιοτική αξιολόγηση, αυτοαξιολόγηση και στοχασμός για τη δράση
- Τι άλλαξε σε μένα, τι στις πρακτικές, ποιες οι συνέπειες αυτών των αλλαγών;

Η εκπαιδευτικός δήλωσε ότι άλλαξαν πολλά στην ίδια, στη σκέψη της και στη δράση της. Παρόμοιες απόψεις εξέφρασαν και οι «κριτικοί φίλοι» της ομάδας από το πανεπιστήμιο

- Παρουσίαση όλης της έρευνας δράσης σε ενδοσχολική επιμόρφωση.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

- Elliot, J. (1991). *Action Research for Educational Change*, Milton Keyhen: Open University Press.
- Kemmis, S. (1983). “Foucault, Habermas and Evaluation”. *Curriculum Studies*, V. 1, no.1, pp. 35-54.
- Σχεδιαγράμματα 1,2: Zuber- Skeritt, O. (2001). “Action Learning and Action Research: Paradigm, Praxis and Programs”, In: Sankara, J., Sankara, S., Dick, B., Passfield, R. (eds) (2001), *Effective Change Management through Action Research and Action Learning: Concepts, Perspectives, Processes and Applications*. Southern Cross University Press, Lismore, Australia, pp. 1-20.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Κυριάκος Μπονίδης.
«Κριτική Παιδαγωγική της Ειρήνης: Έρευνα, Θεωρία και Πράξη. Η έρευνα της Κριτικής Παιδαγωγικής της Ειρήνης (με παραδείγματα): Η Έρευνα δράσης με παράδειγμα». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS325/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Κοντοβά

Θεσσαλονίκη, Ακαδημαϊκό έτος 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

**ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ**

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.